

6 Ιανουαρίου 2016

Ο άνθρωπος είναι ήδη άγιος και δεν είναι... (Πρωτοπρεσβύτερος Βασίλειος Θερμός)

/ Πεμπτούσία

Image not found or type unknown

Αυτά που θα προσπαθήσουμε να πούμε είναι ένας συνδυασμός θεολογικών εννοιών με τις ψυχολογικές πραγματικότητες της καθημερινής ζωής και του σύγχρονου κόσμου, έτσι ώστε την εμπειρική και την επιστημονική γνώση να την χρησιμοποιήσουμε προς όφελος μιας θεολογικής καταρτίσεως και μιας πνευματικής προόδου.

Η λέξη 'πρόσωπο' στη θεολογία μας έλαβε σημασία ιδιαίτερη, διότι χρησιμοποιήθηκε για να περιγράψει και την ίδια την υπόσταση του Θεού• μιλούμε για τα τρία πρόσωπα της Αγίας Τριάδος. Έλαβε περιεχόμενο βαθύ, άγιο και αυτή η αγιότητα του προσώπου, το βάθος, το ύψος και το πλάτος, που λέει ο απ. Παύλος, επηρέασε κατά συνέπεια και την αντίληψη για το ανθρώπινο πρόσωπο, δεδομένου ότι το ανθρώπινο πρόσωπο είναι πλασμένο κατ' εικόνα Θεού.

Εν συντομία, για να ορίσουμε, όσο είναι εφικτό, τι είναι αυτό που συνιστά το ανθρώπινο πρόσωπο, θα ξεχωρίσουμε τρεις ιδιότητες του κατ' εικόνα, δηλαδή της δωρεάς που ο Θεός χάρισε στον άνθρωπο και αυτές είναι η *αγάπη*, η *ελευθερία* και η *δημιουργικότητα*. Ιδιότητες, οι οποίες χαρακτηρίζουν τα θεία πρόσωπα και υπό αναλογίες και υπό μεγάλους περιορισμούς βεβαίως, χαρακτηρίζουν και τον άνθρωπο και τον διαφοροποιούν από τα ζώα.

Στον άνθρωπο δόθηκε ως δώρο, ως χάρισμα, η δυνατότητα να αγαπά, η δυνατότητα να είναι ελεύθερος, και η δυνατότητα να είναι δημιουργικός. Όμως, το γεγονός ότι διαθέτουμε αυτές τις δυνατότητες, δεν μας καθιστά αυτομάτως και ολοκληρωμένα πρόσωπα. Είμαστε πρόσωπα εν δυνάμει, είμαστε πρόσωπα εν τη δημιουργία τους, εν τη γενέσει τους, είμαστε σε μια πορεία. Καλούμαστε να ζήσουμε με ένα τέτοιο τρόπο, ώστε να αναπτύξουμε το δυναμικό αυτό που μας δόθηκε και να καταστούμε πλήρη πρόσωπα.

Έτσι, θα λέγαμε ότι κατά ένα παράδοξο τρόπο ο άνθρωπος είναι πρόσωπο, αλλά όχι ακόμη• και είναι και δεν είναι ακόμη. Είναι ως προς τη δωρεά που του δόθηκε, αλλά δεν έχει ακόμη αναπτύξει όλο το δυναμικό του προσώπου. Είναι ακριβώς το ίδιο με αυτό το οποίο λέμε ότι ο άνθρωπος είναι ήδη άγιος και δεν είναι. Είναι άγιος μετά το άγιο Βάπτισμα και το Χρίσμα, διότι ενσωματώθηκε στον Άγιο, στον Χριστό, έλαβε και Άγιο Πνεύμα, αλλά δεν είναι ακόμη άγιος, έχει πολλή δουλειά, πολύ δρόμο μπροστά του ως προς το να αναπτύξει τις δωρεές του Αγίου Πνεύματος που του δόθηκαν με την μορφή των αρετών και έτσι να ομοιάσει προς τον Άγιο.

Επομένως, αν από αυτή τη θεολογική πραγματικότητα θέλουμε να περάσουμε στην καθ' ημέραν πράξη και τη ζωή μας, που περιλαμβάνει τα πάντα, την προσωπική μας ζωή, την οικογενειακή, τις κοινωνικές σχέσεις, εκείνο το οποίο θα χρειαστεί να αναρωτηθούμε είναι κατά πόσο η ζωή μας συμβάλλει και σε ποιο βαθμό και με ποιους τρόπους στο να γίνουμε όντως πρόσωπα, δηλαδή να αναπτυχθούν αυτές οι τρεις ιδιότητες όσο το δυνατόν περισσότερο, η αγάπη, η ελευθερία και η δημιουργικότητα. Η ανάπτυξη των τριών αυτών ιδιοτήτων δεν εξαρτάται αποκλειστικά από εμάς για τον απλό λόγο ότι δεν ξεκινούν όλοι οι άνθρωποι από

την ίδια αφετηρία. Π.χ. να φέρω ένα ακραίο παράδειγμα: έχουμε την ψυχική διαταραχή, τις ψυχικές νόσους• όταν αυτές προσβάλλουν κάποιον άνθρωπο, επηρεάζουν σε σημαντικό βαθμό την ικανότητά του να είναι ελεύθερος, ή να είναι δημιουργικός, ή να αγαπά. Αλλά και χωρίς να φτάσουμε στις ψυχικές διαταραχές, οι συνθήκες υπό τις οποίες μεγαλώνει κανείς, τα τραύματα της ζωής του, οι περιορισμοί που θέτει η οικογένειά του, οι χαρακτήρες των γονέων του, οι οικονομικές συνθήκες, η σχέση που αναπτύχθηκε μεταξύ των μελών της οικογένειας, τα έκτακτα γεγονότα της ζωής, αρρώστιες και θάνατοι, όλα αυτά επηρεάζουν, άλλοτε θετικά και άλλοτε αρνητικά, την ανάπτυξη των τριών αυτών ιδιοτήτων.

Ενώ, σε γενικές γραμμές παρατηρούμε κάποιους ψυχολογικούς νόμους, οι οποίοι επαναλαμβάνονται και έτσι μπορούν να περιγραφούν, και να ξέρουμε περίπου πώς δρα ένα γεγονός πάνω στον άνθρωπο, εν τούτοις και αυτές οι επιπτώσεις δεν είναι απόλυτες.

Έχω γνωρίσει ένα ηλικιωμένο ιερομόναχο, πολύ ενάρετο άνθρωπο, που έχει βοηθήσει χιλιάδες ανθρώπους στη ζωή του και ο οποίος όταν ήταν παιδί μεγάλωσε σε μια οικογένεια που επικρατούσε η βία, διότι ο πατέρας του ήταν αλκοολικός και απειλούσε να σκοτώσει τη μητέρα και τα παιδιά έβλεπαν αυτές τις σκηνές. Και μέσα απ' αυτή την οικογένεια ο άνθρωπος αυτός εξελίχθηκε όπως εξελίχθηκε.

Δηλαδή, ποτέ δεν είναι απόλυτη η έκβαση και γνωστή εκ των προτέρων, των περιοριστικών συνθηκών της ζωής πάνω στην εξέλιξη του προσώπου. Γιατί; Διότι παρεμβαίνει ένας παράγων, ο οποίος δεν μπορεί να μελετηθεί από καμία επιστήμη. Ο παράγων της ελευθερίας. Δεν υπάρχει καμία επιστήμη που να μελετά την ελευθερία, αν το προσέξετε αυτό. Όλες οι επιστήμες μελετούν νόμους, επαναλαμβανόμενους νόμους. Έτσι, λοιπόν, σε γενικές γραμμές γνωρίζουμε τις επιπτώσεις των εμπειριών της ζωής πάνω στο ανθρώπινο πρόσωπο, αλλά χωρίς αυτό να είναι απόλυτο, διότι έχουμε και ανατροπές• και, βέβαια, συν αυτά που εργάζεται η Χάρη του Θεού.

Παρατήρηση: το παρόν κείμενο είναι το πρώτο μέρος του άρθρου «Το ανθρώπινο πρόσωπο στον σύγχρονο κόσμο» του Πρωτ. Βασιλείου Θερμού, Θεολόγου - ψυχιάτρου